

Sygn. akt I KS 14/22

POSTANOWIENIE

Dnia 14 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Plóciennik

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 14 kwietnia 2022 r.,

na posiedzeniu bez udziału stron

w sprawie **J. J.**

oskarżonego z art. 209 § 1a k.k.

skargi prokuratora Prokuratury Okręgowej w Ś.

od wyroku Sądu Okręgowego w Ś.

z dnia 28 stycznia 2022 r., sygn. akt IV Ka (...),

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w W.

z dnia 22 września 2021 r., sygn. akt III K (...) i przekazującego sprawę temu
Sądowi do ponownego rozpoznania

p o s t a n o w i ł

**oddalić skargę, a wydatkami postępowania skargowego
obciążyć Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

J. J. został oskarżony o to, że „w okresie od lipca 2015 r. do dnia 24 lipca 2017 r. w W. woj. (...) uchylał się od obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości wyrokiem Sądu Rejonowego w W. dnia 11 lutego 2016 r. sygn. akt IV RC (...), skutkiem czego powstała zaległość stanowiąca równowartość co najmniej trzykrotność świadczeń okresowych oraz naraził M. S. na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych”, tj. o czyn z art. 209 § 1a k.k.

Wyrokiem z dnia 22 września 2021 r., sygn. akt III K (...), Sąd Rejonowy w W. uznał J. J. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, przyjmując w jego opisie, że został on popełniony w okresie od lipca 2015 r. do 5 maja 2017 r., tj. występku z art. 209 § 1a k.k. i za to na podstawie powołanego przepisu wymierzył mu karę roku ograniczenia wolności polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym,

II. na podstawie art. 34 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 3 k.k. zobowiązał skazanego do wykonywania ciężącego na nim obowiązku łóżenia na utrzymanie małoletniego syna M. S.

Zaskarżając apelacją w całości wyrok Sądu Rejonowego, obrońca oskarżonego zarzucił:

1. „obrazę przepisów postępowania, tj. art. 7 i 410 k.p.k., poprzez brak wzięcia przez Sąd pod uwagę własnych ustaleń, związanych z bardzo złą sytuacją finansową oskarżonego, podczas gdy kompleksowe zbadanie sprawy miałoby wpływ na ocenę znamienia >>uchylania się<< i mogłoby doprowadzić do ustaleń, na podstawie których należałoby uznać, iż oskarżony nie był w stanie łożyć na utrzymanie M. S.;

2. obrazę przepisów postępowania, tj. art. 7 k.p.k., poprzez błędną ocenę zeznań N. S., D. J. oraz wyjaśnień oskarżonego w zakresie okoliczności związanych z wiedzą oskarżonego o tym, iż jest zobowiązany do alimentacji konkretnej kwoty na podstawie wyroku, a powyższe mogło mieć wpływ na treść orzeczenia w zakresie oceny świadomości lub jej braku u oskarżonego posiadania skonkretyzowanego obowiązku alimentacyjnego;

3. obrazę przepisów postępowania, tj. art. 7 i art. 410 k.p.k. poprzez brak wzięcia przez Sąd pod uwagę własnych ustaleń, iż oskarżony z N. S. rozstali się we wrześniu 2014 roku, co stoi w jawnej sprzeczności z innymi okolicznościami, w tym opinią biegłych w sprawie rodzinnej o ustalenie ojcostwa oraz datą urodzenia M. S., a powyższe mogło mieć wpływ na treść orzeczenia w zakresie braku rozważenia powyższych okoliczności przy ocenie znamienia >>uchylania się<<;

4. obrazę przepisów postępowania, tj. art. 7 i 410 k.p.k. poprzez pominięcie, iż z materiału dowodowego w sprawie oraz ustaleń Sądu wynika, iż okres czynu winien być zawężony do >>od bliżej nieokreślonego dnia roku 2016 roku do 5 maja 2017 roku<<, a powyższe mogło mieć wpływ na treść wyroku w zakresie błędnego ustalenia czasookresu czynu.”

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu, a w przypadku braku uznania argumentów obrony za trafne w zakresie niewinności oskarżonego o modyfikację opisu czynu w myśl zarzutu z pkt 4 petitum apelacji.

Po rozpoznaniu wniesionej apelacji, uznając zasadność podniesionych zarzutów, Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 28 stycznia 2022 r., sygn. akt IV Ka (...), uchylił zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania. Rozstrzygnięcie to podyktowane było ustaleniem, że Sąd pierwszej instancji nie zweryfikował wiarygodności dowodów i nie poczynił koniecznych, jednoznacznych ustaleń na okoliczności dotyczące: wiedzy oskarżonego o tym, że został zobowiązany orzeczeniem sądu do alimentowania M. S. oraz sytuacji majątkowej oskarżonego tempore criminis i możliwości wywiązania się przez oskarżonego z obowiązku alimentacyjnego względem M. S. Potrzeba przeprowadzenia na nowo całego przewodu sądowego wynika, według Sądu, z konieczności przesłuchania wszystkich osób słuchanych podczas drugiej rozprawy głównej, skonfrontowania ich zeznań i przeprowadzenia innych jeszcze dowodów umożliwiających dokonanie ustaleń faktycznych kluczowych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Na podstawie art. 539a § 1 k.p.k. w zw. z art. 437 § 2 k.p.k. prokurator Prokuratury Okręgowej w Ś. wniósł skargę na wyrok Sądu odwoławczego, zarzucając „rażące naruszenie przepisu prawa procesowego, mające wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 437 § 2 k.p.k. polegające na uchyleniu wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 22 września 2021 r. (sygn. akt III K (...)) i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania bez wykazania potrzeby przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości, w sytuacji gdy postępowanie po uchyleniu orzeczenia miałoby w istocie dotyczyć ponownej oceny

już przeprowadzonych dowodów co do ustalenia istnienia u oskarżonego J. J. świadomości obowiązku alimentacyjnego oraz ustalenia okresu uchylenia się od alimentacji małoletniego M. S., podczas gdy co najwyżej czynności uzupełniające ograniczyłyby się do ponownego przesłuchania świadków N. S. i D. J., odebrania wyjaśnień od oskarżonego oraz ewentualnego przeprowadzenia wzajemnej konfrontacji” i wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Ś. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z obowiązującymi regulacjami skarga na wyrok sądu odwoławczego uchylający wyrok sądu pierwszej instancji może być wniesiona wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 lub z powodu uchybień określonych w art. 439 § 1 (art. 539a § 3 k.p.k.). Stosownie do art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k., uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1, 454 k.p.k. lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Z uzasadnienia zaskarżonego skargą orzeczenia wynika, że podstawą wydania wyroku kasatoryjnego była konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości. Okoliczność ta, jako powód uchylenia przez sąd odwoławczy zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, zachodzi wówczas, gdy orzekający sąd pierwszej instancji naruszył przepisy prawa procesowego, co skutkowało, w realiach sprawy, nierzetelnością prowadzonego postępowania sądowego, uzasadniającą potrzebę powtórzenia (przeprowadzenia na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie pierwszej instancji (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19, OSNK 2019, z. 6, poz. 3). Jest oczywiste, że sytuacja, iż konieczne jest ponowne przeprowadzenie wszystkich zgromadzonych dowodów w związku z naruszeniem przepisów procesowych, zdarza się w praktyce niezmiernie rzadko (prawidłowe przeprowadzenie dowodu z dokumentów – np. z karty karnej, wykluczałoby możliwość uchylenia wyroku ze względu na konieczność ponownego przeprowadzenia przewodu sądowego). Stwierdzić zatem trzeba, że

przesłanka wydania orzeczenia kasatoryjnego przez sąd odwoławczy związana z potrzebą ponownego przeprowadzenia przewodu sądowego w całości powinna być oceniana nie tylko w aspekcie ilościowym, ale i jakościowym. Tego rodzaju sytuacja zachodzi m.in. wówczas, gdy nieprawidłowo przeprowadzono większość dowodów, co powoduje niemożność poddania ocenie tych prawidłowo przeprowadzonych (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2021 r., II KS 22/21).

Sąd Okręgowy, powołując art. 437 § 2 k.p.k. jako podstawę uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w W., wskazał powody, dla których uznał, że konieczne jest przeprowadzenie na nowo przewodu sądowego w całości. Ustalił, że Sąd pierwszej instancji nie zweryfikował wiarygodności dowodów i nie poczynił koniecznych i jednoznacznych ustaleń, nie tylko co do wiedzy oskarżonego o tym, że został zobowiązany orzeczeniem sądu do alimentowania M. S., ale także sytuacji majątkowej oskarżonego *tempore criminis* i możliwości wywiązania się przez oskarżonego z obowiązku alimentacyjnego względem M. S.. Potrzeba przeprowadzenia na nowo całego przewodu sądowego wynikła z konieczności przesłuchania wszystkich osób przesłuchanych podczas drugiej rozprawy głównej, skonfrontowania ich zeznań z sobą i przeprowadzenia innych jeszcze dowodów umożliwiających dokonanie ustaleń faktycznych kluczowych dla rozstrzygnięcia sprawy. Argumenty Sądu zostały precyzyjnie wyłożone w pięciu punktach na stronach 6 – 7 zaskarżonego skargą wyroku. Zakres stwierdzonych braków, wbrew stanowisku wyrażonemu przez autora skargi, czyni niemożliwym ich ewentualne uzupełnienie w ramach postępowania odwoławczego. Braki te wiążą się bowiem z istotą postawionego oskarżonemu zarzutu – świadomością istnienia obowiązku alimentacyjnego, okresem ewentualnej niealimentacji oraz kwestią możliwości spełniania przez oskarżonego obowiązku. Poczynienie prawidłowych ustaleń wymaga, stosownie do wskazań Sądu odwoławczego, ponownego przeprowadzenia wszystkich dowodów osobowych, zbadania dokumentów komorniczych i ewentualnego poszukiwania innych dowodów. Reformatoryjności postępowania odwoławczego, jak zauważył Sąd Okręgowy, nie należy utożsamiać z intencją zastąpienia sądu meriti w procedowaniu co do istoty sprawy, a więc obowiązkiem prowadzenia postępowania dowodowego w pełnym zakresie, zaś to

właśnie jest w tej sprawie konieczne. W pełni należy zgodzić się ze stanowiskiem Sądu odwoławczego, że ze względu na niezrealizowanie powinności dążenia sądu pierwszej instancji do wszechstronnego wyjaśnienia sprawy i zaniechania przeprowadzenia trzonu postępowania dowodowego zaktualizowała się konieczność ponowienia przewodu sądowego wymieniona w przepisie art. 437 § 2 k.p.k. (postanowienie SN z 29 października 2020 r., III KS 11/20, Legalis nr 2577061).

Jak już wspomniano, niezbędność przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości i w jego ramach wykonanie szeregu czynności szczegółowo wskazanych w pkt 5.3.2. formularza uzasadnienia, potwierdza nie tylko konieczność jego przeprowadzenia, lecz wskazuje także na potrzebę poszerzenia tego postępowania o dowody dotąd nieprzeprowadzone w tym postępowaniu. Gdyby Sąd Okręgowy w Ś. takie postępowanie dowodowe miał przeprowadzić samodzielnie i na tej podstawie dokonać ustaleń faktycznych, to w istocie wszedłby w rolę sądu pierwszej instancji i nie tyle kontrolował zaskarżony wyrok, ile przeprowadził na nowo całe postępowanie dowodowe ustalając po raz pierwszy okoliczności mające zupełnie kluczowe znaczenie dla przyjęcia lub nieprzyjęcia odpowiedzialności karnej oskarżonego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.